

แผนการสอนประจำหน่วยที่ 6

สัปดาห์ที่ 6	แผนการสอน เทคโนโลยีการถ่ายภาพ	รหัสวิชา 04-08-207
เวลา 4 คาบ	หน่วยที่ 6 การจัดองค์ประกอบการถ่ายภาพ	บทเรียนที่ 6.1 – 6.2
<p>ชื่อบทเรียน</p> <p style="margin-left: 40px;">6.1 การจัดองค์ประกอบของภาพถ่าย (Composition)</p> <p style="margin-left: 40px;">6.2 มีทักษะในการจัดองค์ประกอบการถ่ายภาพ</p> <p>จุดประสงค์การสอน</p> <p style="margin-left: 40px;">6.1 การจัดองค์ประกอบของภาพถ่าย (Composition)</p> <p style="margin-left: 80px;">6.1.1 บอกและอธิบายเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบของภาพถ่าย (Composition)</p> <p style="margin-left: 40px;">6.2 มีทักษะในการจัดองค์ประกอบการถ่ายภาพ</p> <p style="margin-left: 80px;">6.2.1 ฝึกการถ่ายภาพโดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบการถ่ายภาพ</p> <p>วิธีสอนและกิจกรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ใ้ความรู้ประกอบการบรรยาย หน่วยที่ 6 2. สอนโดยการบรรยาย อธิบายเนื้อหาที่เรียนพร้อมตอบข้อซักถาม 3. ให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัดประจำหน่วยเรียน พร้อมเฉลยคำตอบ 4. ให้นักศึกษาฝึกทักษะปฏิบัติด้านการถ่ายภาพ <p>สื่อการสอน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ใ้ความรู้ประกอบการบรรยาย 2. สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต 3. อุปกรณ์โสตทัศน เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ 4. อุปกรณ์ทางการถ่ายภาพ กล้อง เลนส์ และอื่นๆ 		

แผนการสอนประจำหน่วยที่ 6 (ต่อ)

สัปดาห์ที่ 9	แผนการสอน เทคโนโลยีการถ่ายภาพ	รหัสวิชา 04-08-207
เวลา 4 คาบ	หน่วยที่ 6 การจัดองค์ประกอบการถ่ายภาพ	บทเรียนที่ 6.1 – 6.3
<p>งานที่มอบหมาย</p> <ol style="list-style-type: none"> ให้นักศึกษาค้นคว้าทำงานเดี่ยวเพิ่มเติมจากใบความรู้ มอบหมายงานเดี่ยวให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติการถ่ายภาพเพิ่มเติม <p>การวัดผล</p> <ol style="list-style-type: none"> สังเกตความสนใจ การซักถาม การแสดงความคิดเห็น ตรวจคะแนนจากการทำแบบฝึกหัดประจำหน่วยเรียน ให้คะแนนจากงานที่มอบหมาย การทำงานเดี่ยว <p>บันทึกผลการสอน</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		

บทที่ 6

การจัดองค์ประกอบการถ่ายภาพ

6.1 การจัดองค์ประกอบการถ่ายภาพ (Composition)

1. ช่องว่าง (Space)

การจัดวางตำแหน่งของ Subject สำหรับการจัดองค์ประกอบการถ่ายภาพ โดยที่ไปมักจะใช้หลักการวางจุดสนใจในภาพ (Point of Interest) ซึ่งจะไม่นิยมวางไว้ตรงกึ่งกลางภาพ เนื่องจากจะทำให้ภาพดูไม่น่าสนใจ เรียกได้ว่าเป็นตำแหน่งที่ตาย และมีความเป็นทางการมากเกินไป แต่ถ้าลองปรับการวาง Subject ใหม่โดยทิ้งช่องว่างโดยให้ Subject อยู่บริเวณด้านข้างของภาพจะทำให้ภาพดูน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 6.1 แสดงภาพการเว้นระยะช่องว่าง (Space)

2. กฎสามส่วน

การใช้กฎสามส่วน กล่าวคือ ให้กำหนดพื้นที่ในช่องมองภาพโดยแบ่งออกเป็นสามส่วน หรือลากเส้นตามแนวตั้งหรือแนวนอน 2 เส้น ซึ่งจะทำให้พื้นที่แบ่งออกเป็นสามส่วนเท่าๆกัน พอถึงเวลาถ่ายภาพก็ให้จัดวางวัตถุไว้บนเส้นนั้นๆ โดยให้มีส่วนใดส่วนหนึ่งมีพื้นที่ในภาพ 2 ส่วน

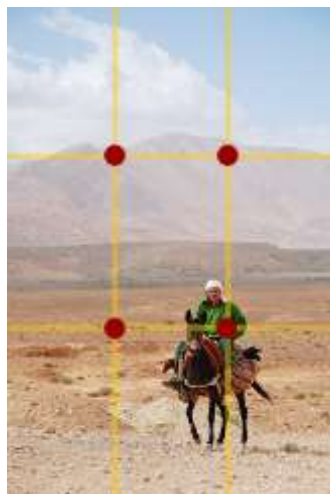

ภาพที่ 6.2 ภาพแสดงการใช้กฎสามส่วน

3. จุดตัดเก้าช่อง

“จุดตัดเก้าช่อง” เป็นเทคนิคการจัดองค์ประกอบแบบพื้นฐานเช่นเดียวกับกฎสามส่วน หากมันแตกต่างกันตรงที่จุดตัดเก้าช่องจะเน้นในการวางตำแหน่งของวัตถุหลัก เพื่อเสริมให้วัตถุหลักนั้นมีความโดดเด่นน่าสนใจ

หลักการจัดองค์ประกอบแบบจุดตัดเก้าช่องประยุกต์มาจากกฎสามส่วน โดยแทนที่จะลากเส้นตามแนวนอนหรือแนวตั้งด้านใดด้านหนึ่ง ก็ให้ลากพร้อมๆกันทั้งสองแนว ทำให้เส้นตัดกันเป็นตารางเก้าช่อง วิธีการจัดองค์ประกอบภาพ ให้เอาวัตถุวางอยู่บนจุดตัดใดจุดหนึ่ง จะทำให้สิ่งที่เราต้องการเน้นดูเด่นมีองค์ประกอบที่ลงตัว

ภาพที่ 6.3 แสดงการใช้จุดตัดเก้าช่อง

4. กรอบภาพ (Framing)

การสร้างกรอบภาพ เป็นวิธีหนึ่งที่นิยมใช้กันมาก ถ้ามีโอกาสที่จะใส่กรอบหรือมองหาฉากหน้ามาเป็นองค์ประกอบให้กับภาพ ไม่ควรมองข้ามอย่างเด็ดขาด การใส่กรอบให้กับภาพเป็นการสร้างจุดเด่น โดยกรอบภาพจะบังคับสายตาให้มองไปยังจุดสนใจของภาพ และสร้างมิติให้กับภาพ นอกจากนี้ยังเป็นการลดพื้นที่ว่างในส่วนที่ไม่น่าสนใจออกไป เพื่อพุ่งสู่จุดสนใจในภาพให้กระชับน่าสนใจ เช่นภาพถ่ายผ่านประตู หน้าต่าง ฯลฯ โดยให้ขอบประตู หน้าต่าง กลายเป็นกรอบของภาพ

ภาพที่ 6.4 แสดงการใช้กรอบภาพ (Framing)

5. เส้นนำสายตา (Perspective)

“ให้เส้นเป็นจุดนำสายตา” ไม่ว่าจะ เป็นรั้ว ถนน แม่น้ำ หรือวัตถุอะไรก็ตามที่ตั้งเรียงๆกันเส้นเหล่านี้จะทอดยาวเข้าไปสู่จุดที่ต้องการนำเสนอหรือจุดสนใจของภาพ ซึ่งจะช่วยสร้างมิติให้เกิดความลึกเข้าไปในภาพ เหมือนกำลังมองตามเส้นนั้นเข้าไป ภาพดีๆ ของช่างภาพมืออาชีพไม่น้อยทีเดียวที่เกิดจากการใช้เส้นนำสายตาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

ภาพที่ 6.5 แสดงการใช้เส้นนำสายตา (Perspective)

6. รูปแบบซ้ำๆ (Pattern)

เพื่อให้ภาพดูน่าสนใจชวนมอง การซ้ำซ้อนที่เกิดจากรูปทรง รูปร่าง และเส้นสายต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เราสามารถพบเจอได้ในทุกที่ ทั้งเกิดขึ้นในธรรมชาติและเกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น การซ้ำซ้อนที่ว่า ได้แก่ สิ่งก่อสร้างต่างๆ ระลอกคลื่น พื้นถนน แสงไฟ ผักผลไม้ ดงดอกไม้ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้คือความซ้ำซ้อนที่สร้างความสวยงามชวนมอง

การซ้ำซ้อนของวัตถุอาจไม่จำเป็นต้องเรียงกันเป็นระเบียบก็ได้ แต่ต้องอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อน แต่ต้องจัดวางองค์ประกอบไม่ให้เกิดไปแย่งจุดเด่นส่วนอื่นของภาพ การที่เรามองเห็นรั้วทราายเป็นระลอกหลังจากน้ำลด หรือเวลาที่เราเห็นทิวสนขึ้นอย่างเป็นระเบียบสุดสายตา ผลส้มเรียงรายอยู่ในกล่อง และรูปทรงก้อนหินที่วางทับกัน นี่คือภาพที่ถ่ายทอดความเหมือน หรือความซ้ำซ้อน สิ่งเหล่านี้คนเรามักเห็นแต่ไม่สนใจ ดังนั้นจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่นักถ่ายภาพสามารถนำมาเป็นองค์ประกอบในการสร้างมุมมองภาพประทับใจ

ภาพที่ 6.6 ภาพแสดงการใช้รูปแบบซ้ำๆ (Pattern)

7. เงาสะท้อน (Reflection)

การเจอปรากฏการณ์ที่เกิดการสะท้อนของวัตถุยังพื้นเบื้องล่าง กล่าวคือ ภาพที่เกิดเงาสะท้อนทั้งในกระจกเงาในน้ำ หรือจะเป็นวัสดุพื้นผิวมันที่ทำให้เกิดการสะท้อนภาพ นับเป็นการจัดองค์ประกอบที่มากที่สุดทีเดียว โดยการสะท้อนภาพจากวัตถุจะปรากฏในพื้นที่ผิว ผู้ถ่ายภาพสามารถเลือกจัดองค์ประกอบ ให้เห็นทั้งส่วนของวัตถุและพื้นที่เกิดเป็นรูปเงาสะท้อน

ภาพที่ 6.7 ภาพแสดงการใช้เงาสะท้อน (Reflection)

8. ความเปรียบต่างของสี (Contrast Color)

การสร้างภาพที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกแตกต่างหรือคล้ายตาม การใช้สีในการถ่ายทอดเรื่องราว มีกฎเกณฑ์ง่ายๆเกี่ยวกับเรื่องสีสำหรับการถ่ายภาพคือ ถ้าในสิ่งนั้นมีความแตกต่างกัน ก็ควรทำให้มันแตกต่างกันให้มากเข้าไว้ มักจะให้ภาพที่มีความต่าง ชัดเจน และสะดุดตา (อำนวยการพิมพ์ บุญจรัส. 2555 : 133-147)

ภาพที่ 6.8 ภาพแสดงการใช้ความเปรียบต่างของสี (Contrast Color)

9. ความเปรียบต่างของแสง (Contrast)

ความเปรียบต่าง(contrast)ของแสง คือ ความแตกต่างของค่าแสงบริเวณต่างๆ ภายในภาพ ภาพที่มีความเปรียบต่างสูง(high contrast) เป็นภาพที่แสงมีความแตกต่างกันมาก เช่น ภาพที่มีส่วนในร่มและกลางแจ้งอยู่ในภาพเดียว ส่วนภาพที่มีความเปรียบต่างต่ำ(low contrast) เป็นภาพที่แสงค่อนข้างสม่ำเสมอทั้งภาพ ความเปรียบต่างสูงหรือต่ำ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเข้มแสง แสงที่มีความเข้มมาก เมื่อส่องกระทบวัตถุจะทำให้เกิดความเปรียบต่างสูง เพราะส่วนของวัตถุที่โดนแสงจะสว่างจ้าและส่วนที่ไม่โดนแสงจะเป็นเงามืด ทำนองเดียวกัน แสงที่มีความเข้มน้อย ทำให้เกิดความเปรียบต่างต่ำ นอกจากนี้ยังขึ้นกับทิศทางของแสงและองค์ประกอบภาพอย่างอื่นด้วย เช่น ภาพที่มีฉากหลังเป็นแสงยามเย็นพระอาทิตย์ตก แม้ว่าความเข้มแสงจะน้อย แต่ทิศทางที่แสงย้อนเข้ามาหากล้องจะทำให้ฉากหน้ามืดไป จึงเป็นไปได้ยากที่จะเก็บรายละเอียดของวัตถุที่เป็นฉากหน้าไปพร้อมกับพระอาทิตย์ที่คมชัด ลักษณะนี้เกิดเป็นความเปรียบต่างสูงระหว่างวัตถุกับพระอาทิตย์ (<http://photograph.edublogs.org>)

ภาพที่ 6.9 ภาพแสดงความเปรียบต่างของแสง (Contrast)

10. รูปทรง (Form)

ภาพที่ให้รูปทรงจะมีมิติคือ กว้าง ยาว ลึก ได้แก่ ทรงสี่เหลี่ยม ทรงสามเหลี่ยม ทรงกลม ทรงกระบอก ฯลฯ เช่น ภาพถ่ายอาคาร ตึก วัด ผลไม้ วัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น

ภาพที่ 6.10 ภาพแสดงการใช้รูปทรง (Form)

11. รูปร่าง (Shape)

ได้แก่ภาพที่เน้นเฉพาะรูปร่างขององค์ประกอบ ไม่แสดงรายละเอียด เช่น ภาพถ่ายย้อนแสงให้มองเห็นรูปร่างลักษณะของวัตถุเป็นภาพเงาดำ (Silhouette) เช่น แนวไม้ ต้นตาล เกวียน คน ลวดลายต่างๆ เป็นต้น

ภาพที่ 6.11 ภาพแสดงการใช้รูปร่าง (Shape)

12. น้ำหนักสี (Tone)

วัตถุสิ่งของต่างๆ ที่มีในธรรมชาติจะมีน้ำหนักของสี มีค่าของความสว่าง และความเข้มไม่เหมือนกัน และถ้าวัตถุสิ่งของต่างๆ เหล่านั้นได้รับแสงเงา ที่ต่างกัน น้ำหนักสีของวัตถุสิ่งของเหล่านั้น จะมีค่าความสว่างความเข้มแตกต่างกันไปอีกด้วย ลักษณะของน้ำหนักสีของภาพที่มีความสว่างขาว เป็นส่วนใหญ่ เรียกภาพนั้นว่าภาพไฮคีย์ (High key) ให้ความรู้สึกอ่อนหวาน นุ่มนวล ส่วนภาพที่มีบริเวณส่วนใหญ่เข้ม มีเงา และมีด เรียกว่าภาพโลว์คีย์ (Low key) ให้ความความรู้สึกเข้มแข็ง กำยำ บึกบึน และลึกลับ

ภาพที่ 6.12 ภาพแสดงการใช้น้ำหนักสี (Tone)

13. ลักษณะพื้นผิว (Texture)

ลักษณะพื้นผิวเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งในการสร้างภาพ ลักษณะพื้นผิวของวัตถุมีอยู่มากมายหลายชนิด ให้ความงดงาม และความรู้สึกเร้าอารมณ์ที่แตกต่างกัน เช่น ผิวของแก้วหรือกระจกที่มันเรียบ ผิวของพื้นทราย ผิวของหินที่ขรุขระ ผิวของลายไม้ ผิวของเหล็กที่ถูกสนิมกัดกร่อน ผิวของริ้วรอยเหี่ยวย่นของใบหน้าคนชรา ฯลฯ การรู้จักเลือกพื้นผิวประกอบในภาพให้เหมาะสม เลือกทิศทางของแสง สี เรืองราวและมุมที่ถูกต้องจะทำให้ภาพถ่ายดูหน้าสนใจขึ้นได้

ภาพที่ 6.13 ภาพแสดงการใช้ลักษณะพื้นผิว (Texture)

14. เส้น (Line)

เส้นเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการจัดองค์ประกอบของภาพถ่าย สามารถบอกลักษณะโครงสร้างของภาพ เป็นตัวนำสายตาไปสู่จุดเด่น หรือจุดสนใจ สามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ ในภาพ ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพและการเคลื่อนไหว ลักษณะของเส้นต่างๆ ที่ใช้ในการจัดองค์ประกอบเช่น เส้นตรง หรือเส้นแนวตั้งแสดงถึงความสว่างและภาคภูมิ เส้นขวางหรือเส้นแนวนอนแสดงถึงความรู้สึกสงบนิ่ง เส้นเฉียงหรือเส้นทแยงมุม ให้ความรู้สึกถึงความเคลื่อนไหว เส้นโค้งและเส้นคดเคี้ยวให้ความรู้สึกอ่อนช้อย นุ่มนวล

ภาพที่ 6.14 ภาพแสดงการใช้เส้น (Line)

15. การสร้างความสมดุลของภาพ (Balance)

การจัดวางตำแหน่งต่างๆ ขององค์ประกอบในภาพถ่ายต้องให้เกิดความสมดุล ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

- ความสมดุลที่ส่องข้างเท่ากัน (Formal or Symmetry balance) ได้แก่การจัดประกอบภาพให้องค์ประกอบที่มีขนาด รูปทรง และน้ำหนักสีทั้งสองข้างทั้งซ้ายและขวาเท่ากันไม่หนักไปทางด้านใดด้านหนึ่ง

ภาพที่ 6.15 ภาพการสร้างความสมดุลของภาพ (Balance)

- ความสมดุลที่ส่องข้างไม่เท่ากัน (Informal or Asymmetry balance) ภาพประเภทนี้จะมีองค์ประกอบของภาพ เช่น ขนาด รูปทรง และน้ำหนักสี ทั้งสองข้างซ้ายขวาไม่เหมือนกัน แต่เมื่อประกอบเป็นภาพถ่ายแล้ว จะให้ความรู้สึกเกิดความสมดุลของภาพได้ (สมาน เฉตระการ. 2554 : 72-74)

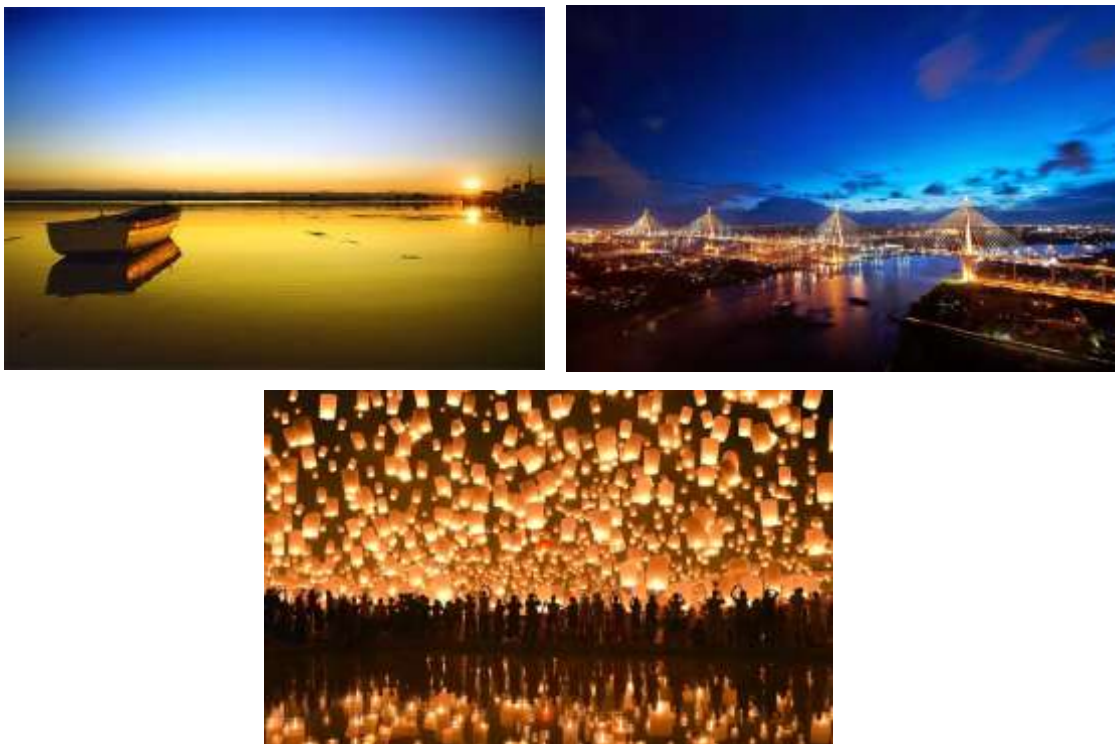

ภาพที่ 6.16 ภาพแสดงความสมดุลที่ส่องข้างไม่เท่ากัน

16. บรรยากาศ (Atmosphere)

เป็นภาพที่เน้นอารมณ์และบรรยากาศ อารมณ์ในภาพมีหลายลักษณะ เช่น ความสดชื่น ร่าเริง แจ่มใส สนุกสนาน หรือความเศร้าสร้อย หดหู่ และอื่นๆ ส่วนบรรยากาศจะให้ความรู้สึกร้อนหนาว ปลอดภัย เว้งว่าง อึดอัด หรือกดดัน (ภาพถ่ายส่วนใหญ่จะดูดี เมื่อมีบรรยากาศหมอกหรือควันมาช่วย)

http://www.bpsthai.org/BPS_Links/PhotoTechnic_L/Manosarae_L/Mano_L30.html

ภาพที่ 6.17 ภาพแสดงบรรยากาศ (Atmosphere)

17. นามธรรม (abstract)

ศิลปะในแนว Abstract หรือศิลปะแบบ"นามธรรม" รูปแบบของศิลปะสมัยใหม่เพิ่งเริ่มมีมาในศตวรรษที่20นี้เองศิลปินสำหรับภาพแนวนี้เริ่มมาจากกลุ่มของทางยุโรปและอเมริกา ศิลปะ Abstract คือ งานศิลปะที่ไม่มีอะไรเหมือนจริงและจะไม่สามารถพบเห็นได้ในธรรมชาติ แต่สิ่งที่เราเห็นจะเป็นความคิดสร้างสรรค์ของศิลปินนี่กคิดและทำขึ้นมา หามุมมองขึ้นมา (<http://topicstock.pantip.com>)

ภาพที่ 6.18 ภาพแสดงหัวข้อนามธรรม (abstract)

แบบฝึกหัดหน่วยที่ 6
การจัดองค์ประกอบการถ่ายภาพ

คะแนน 40 คะแนน

เวลา 2 ชั่วโมง

คำสั่ง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงบอกและอธิบายเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบของภาพถ่าย (Composition) (30 คะแนน)
2. ฝึกปฏิบัติการถ่ายภาพโดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบการถ่ายภาพ (10 คะแนน)